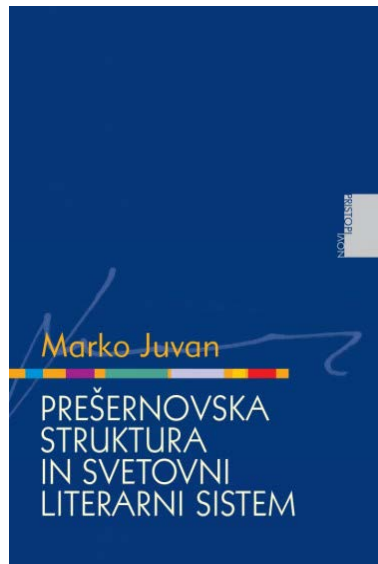

VEDA

Področje: 6.07 Literarne vede

Dosežek 1: __Znanstvena monografija_____, Vir: JUVAN, Marko.

Prešernovska struktura in svetovni literarni sistem. Ljubljana: LUD Literatura, 2012.
(Novi pristopi 55)

Knjiga raziskuje asimetrična razmerja med obrobim literarnim poljem, kakršno je slovensko, in svetovnim literarnim sistemom. Oriše zgodovino ideje in praks svetovne književnosti od Goetheja do današnjega globalizma in transnacionalizma, nadgradi systemske teorije in s pojmom kulturnega transferja osvetli, kako so se nacionalni literarni sistemi vzpostavljali v razmerju do oblikovanja svetovnega literarnega prostora. Drugi del se posveča »slovenjenju« svetovne književnosti in »svetovljenju« slovenske od 18. stol. do Ocvirkove vpeljave primerjalne književnosti. Posveti se zakoreninjeni predstavi o »prešernovski strukturi«, po kateri naj bi slovenska književnost zaradi vpreženosti v narodno gibanje žrtvovala svojo individualnost in estetskost. Teza je nastala tudi zaradi primerjav z zahodnimi središči in zanemarjanja podobnosti z drugimi obrobni evropskimi književnostmi.

“Prešernovska struktura” ali “slovenski kulturni sindrom”

- “Prešernovska struktura” ali SKS kot slovenska posebnost, patologija: *književnost nedržavnega naroda ni prava, razvita literatura, ker nadomešča politične institucije, temu pa žrtvuje razvojno diferenciranost, individualnost in estetsko avtonomijo*

Dve komparativistični paradigmi

Metodološki nacionalizem v nacionalni in primerjalni literarni zgodovini

- *PS vidi kot bolezenski "sindrom" slovenske književnosti*
- Posplošuje in preceňuje narodno vlogo literature (v primerjavi z drugimi diskurzi)
- Izhaja iz izolirane vrednostne primerjave slovenske književnosti zgolj z "zakonodajnimi" umetniškimi središči Evrope
- Zanemarja vlogo estetske avtonomije v procesu graditve narodov

Transnacionalna literarna veda in teorija svetovnega literarnega sistema

- *PS vidi kot variacijo regularnega pojava v svetovnem literarnem sistemu*
- Narodno vlogo ima le literatura, ki teži h kanoničnosti; je le eden od "narodotvornih" diskurzov
- Slovensko književnost primerja tudi z literaturami, ki imajo v svetovnem literarnem sistemu podoben položaj (difuzija kulturnega nacionalizma)
- Dokazuje, da je bilo vzpostavljanje estetske avtonomije v nacionalnih literaturah pojmovano kot imaginarno umeščanje na raven svetovne literature – "nacionalni pesniki" kot reprezentanti v mednarodni primerjalni tekmi

Svetovna literatura

nacionalne literature

- Evropa 19. st.: narodne književnosti se individualizirajo prek mednarodnih razmerij in po čeznarodnem vzorcu
- Predpostavljajo imaginarno “občečloveško”, svetovljansko podlago
- Razvija se prostor mednarodnega knjižnega obtoka (trg, prevodi, recenzije, citatnost itn.), v katerem se poleg tradicionalno močnih literatur skušajo uveljaviti tudi avtorji iz obrobnejših okolij – Goethe 1827: *Weltliteratur* (Schlözner že 1773); Marx in Engels v *Komunističnem manifestu* 1848
- Pojem svetovne literature dolgo predpostavlja nacionalne literature kot svoje enote (SK kot medliterarni dialog, sinteza individualnosti, podlaga kozmopolitske estetike in etosa, nadnarodni in nadčasovni kanon ...)
- SK univerzalizira moderni zahodni estetski diskurz in meščansko geokulturo

Renesansa Goethejeve *Weltliteratur* danes

- Zgodovinske podlage Goethejeve koncepcije:
 - kozmopolitizem in “literarna republika”, razmah prevajanja, orientalizem, bibliomigrantstvo, mednarodni in medcelinski kulturni promet, kolonializem, začetki mednarodnega kulturnega trga, Evropa po napoleonskih vojnah, zavest o povezanosti sveta (ideja svetovne zgodovine) itn.
- Goethejeva *Weltliteratur* kot menjava, obtok, zrcaljenje identitet, mednarodna mreža svetovljanskih literatov, ideal
- Ideje in prakse svetovne literature so od ok. 2000 aktualne v kontekstu globalizacije in njenih koncepcij
- Najbolj produktivna teorija SK je sistemska (Moretti, Casanova, Đurišin, Beecroft idr.):
 - Svetovna književnost je v pozni moderni nastala kot čeznarodni sistem neenakopravnih razmerij med centri in periferijami
 - Dela, ki so v svetovnem obtoku, tvorijo razmeroma avtonomno polje, ki ga uravnava predvsem estetski diskurz
 - Svetovni literarni proces je sistem asimetričnih in policentričnih medliterarnih transferjev

Prispevek te knjige k sodobnim debatom

- Književnosti v različnih jezikih in iz različnih okolij so bile povezane že tisočletja pred izrazom *Weltliteratur*
- Svetovna književnost ne sestoji samo iz nacionalnih literatur (še iz medliterarnih skupnosti, migracij, večkulturnih con, makroregij itn.)
- Odnosi med literaturami niso določeni samo z gospostvom centrov vs. odvisnostjo periferij (obstaja npr. tudi sodelovanje, zavezništvo)
- Inovativna in produktivna so mnoga obrobna okolja, ne samo centri; periferije so konstitutivne za obstoj sistema in so v večini
- SK obstaja kot množstvo različic v partikularnih literarnih poljih
- Toda svetovni literarni sistem s svojo ekonomsko-politično podlago in neenakomerno distribucijo jezikovno-kulturnega kapitala od 18. stol. naddoloča globalni pretok literarnih del
- Svetovna literatura nastopa tudi kot zakonodajni Drugi, v razmerju s katerim si partikularne literature (posebej periferne) oblikujejo identiteto

Prispevek k zgodovini slovenske književnosti

- “Slovenjenje” in “svetovljenje” od konca 18. st. do danes:
zgodovinsko opazuje sovisnost med procesoma ponotranjanja pojmov in praks svetovne književnosti v vznikajoči nacionalni literaturi (“slovenjenje” svetovne književnosti) in imaginarnega ter praktičnega umeščanja slovenske literature v svetovni sistem (“svetovljenje” slovenske književnosti)
- Osrednji mehanizem teh procesov: kulturni transfer
 - Od *Pisanic* prek Prešerna do Ocvirka

Svetovni sistemi

- Svetovni literarni sistem je analogen svetovnemu sistemu kapitalistične ekonomije (Wallerstein idr.)
- Rušilne posledice svetovnisitemskih razmerij med centri in periferijami zadnja leta (“kriza”) doživljamo tudi pri nas